

Salgın Kontrol Acil Eylem Planı

Kırıkkale Üniversitesi Veteriner Fakültesi

Hazırlayan: Doç. Dr. Ömer Varışlı
Onaylayan | Prof. Dr. Sedat Aktan

1. Amaç ve Kapsam

Bu talimatın amacı, Kırıkkale Üniversitesi Veteriner Fakültesi (KKUVF) tarafından Araştırma ve Uygulama Hayvan Hastanesinde (KKUVF-H) olası salgın (bulaşıcı) hastalığın varlığı esnasında oluşabilecek acil durum uygulama yöntemlerini belirlemektir ve tüm kurum çalışanlarını kapsar.

2. Tanımlar

Salgın (Bulaşıcı) Hastalık: Kısa bir zaman içinde çevredeki hayvanların ve insanların büyük bir bölümüne bulaşan hastalık.

Enfeksiyon: Organizmada hastalığa yol açan mikrop, virüs, parazit vb. etkenlerin genel veya yerel gelişmesi, yayılması.

Bulaşık canlı: Halk sağlığı riski oluşturabilecek bir bulaşıcı hastalığa yakalanmış olan ya da böyle bir hastalığın kuluçka dönemi içinde olduğu sonradan anlaşılan, ya da halk sağlığı tehdidi oluşturan bir ajanın etkisinde kalan canlı.

Hasta: Sağlık riski oluşturabilecek bir fiziksel rahatsızlıktan muzdarip olan veya bundan etkilenmiş olan birey.

Enfekte Bölgeler: Bulaşıcı ve salgın hastalıklar ile enfekte olan ve bulaş riski taşıyan bölgeler. Dezenfeksiyon "mikroptan arındırma": Bir insan ya da hayvan bedeninin yüzeyinde ya da eşyası, yükü, taşıtlar, tesisler ve posta paketleri içinde ya da üzerinde mevcut enfeksiyöz etkenlerin, doğrudan kimyasal veya fiziksel maddelere maruz bırakılarak kontrol edilmesi veya öldürülmesi için alınan sağlık önlemlerine dair işlemler.

Ön hazırlık: Salgın varlığının tespitinden önce belirli eylemlerin gerçekleştirilmesi yoluyla acil durum veya afetlerin etkisini azaltmaya yardım edebilen önlemlere verilen isimdir. Ön hazırlık, idari hükümet veya yerel yönetimler düzeyinde girişimde (müdahale) bulunulmasını veya onarım operasyonlarını ve yaşam koruma anlamındaki tüm hazırlıkları ya da planları kapsar.

Acil Durum Hazırlık Ekibi (Salgından Koruma Ekibi): İş sağlığı ve güvenliği kurulunun bulunduğu işyerlerinde kurul tarafından, diğer işyerlerinde ise; işveren veya vekili koordinesinde, bulunması halinde işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer sağlık personeli ile çalışan temsilcisi ve mümkünse ilk yardım eğitimi almış veya tecrübesi olan kişilerden oluşan ekiptir.

3.Sorumluluklar

Bu talimatın uygulanmasından Dekanlık, Fakülte sekreterliği, Çevre-Tıbbi Atık ve Biyogüvenlik Komisyonu sorumludur.

Tablo 1 Sorumlu kişi ve birimler

Dekanlık	Çevre-Tıbbi Atık ve Biyogüvenlik Komisyonu
Prof. Dr. Sedat Aktan	Prof. Dr. Oğuz KUL (Komisyon Başkanı)
Prof. Dr. Serkan Erat	Prof. Dr. Buğrahan Bekir YAĞCI
Doç. Dr. Ömer Varışlı	Doç. Dr. İlknur PİR YAĞCI
Süleyman Gökçen	Dr. Öğr. Üyesi Sibel KIZIL
	Araş. Gör. Merve Bişkin Türkmen

4.Yöntem

4.1 Salgın Hastalık Nedir?

Belirli bir alanda, belirli bir grup canlı arasında, belirli bir süre boyunca beklenenden daha fazla vaka görülmesidir. Bununla beraber, salgın potansiyeli olan epidemiyolojik olarak bağlantılı iki veya daha fazla vaka ya da yeni görülen/elimine edilmiş veya eradike edilmiş hastalığa ait tek bir vaka da salgın olarak değerlendirilmektedir. Ruam, antraks gibi bazı hastalıklarda tek vaka görülmesi bile salgın olarak kabul edilir.

Bulaşıcı hastalıkların engellenmesinde; çevrenin olumlu hale getirilmesi, atıkların sağlıklı bir şekilde bertaraf edilmesi, suların dezenfeksiyonu, vektörlerin ortadan kaldırılması, gıda güvenliği ve kişisel temizliğin bir yaşam biçimi haline getirilmesi önemlidir. Özellikle de öngörülmesi çok güç olan salgın tehlikesine karşı en başından hazırlıklı olması ve acil durumlarda hızla aksiyon alması yaşamsal bir durum olarak değerlendirilir. Salgın hastalıklara karşı ön hazırlık yapma fırsatı olmayan salgın durumlarında acil eylem planı yapmak dışında bir yolu bulunmamaktadır. Geçmiş yaşanan salgınlar değerlendirilir ve geçmişten gelen veriler ışığında ve öngörülen bazı verilerde değerlendirilerek eylem planı oluşturulmaktadır. Bu sebeple tahmin edilemeyen herhangi bir salgın anında acil eylem planı doğrultusunda aşağıdaki çalışmaların ivedilikle başlatılması önem kazanmaktadır.

- Salgınlar için erken uyarı sisteminin kurulması,
- Muhtemel salgınlar için hareket planlarının hazırlanması,
- Mevcut kaynakların (personel, malzeme, araç) kayıtlarının tutulması, Salgın kontrolü konusunda çalışanların eğitiminin sağlanması,
- Bulaşıcı hastalıkların görülmesi durumunda ve salgınlarda bilgilendirme için,
- Tarım ve Orman Bakanlığı ve bakanlığın yetkilendirdiği resmi kurum ve kuruluşların bilgilendirmeleri takip edilerek, kurulan danışma hatları ve yetkilendirilen sağlık kuruluşları ile irtibata geçilmelidir.
- Kaynak ve bulaşma yollarına ait elde edilen bilgiler değerlendirilerek alınması gereken önlemler belirlenir.
- Çalışanların eğitimi: çalışanların hastalıktan korunması, hastalık etkeni ile karşılaşanlara belirtilerin anlatılarak sağlık kurumlarına başvurularının sağlanması, hasta bakım kuralları vb. konuları içeren eğitimler hazırlanarak , çalışanlara online olarak verilmesi insan kaynakları departmanı koordinesi ile gerçekleştirilir.

4.2 Salgın Hastalıklarının Bulaşma Yolları

4.2.1.Hava yolu ile

Mikroorganizmaları içeren partikül yada toz parçacıkları havada uzun süre asılı kalır ve hava akımları ile geniş alanlara yayılırlar. Solunarak duyarlı konak tarafından alınırlarsa hava yolu ile bulaş meydana gelir. Örneğin: Tüberküloz

4.2.2.Temas yolu ile

Doğrudan temas, dolaylı yoldan temas ve damlacık saçılması (Öksürme, hapşırma, gülme ile ortama saçılan damlacıklar) yollarından biri ile olur.

Doğrudan temas: Mikroorganizmaların insandan insana, hayvandan-insana, insandan-hayvana fiziksel dokunma ile bulaşmasıdır.

Dolaylı temas: Duyarlı kişi mikropla bulaşmış bir nesneye dokunursa meydana gelir. (Kapı kolu, asansör düğmesi v.b.)

Damlacık saçılması: Hasta kişinin solunum salgıları ile temas sonucu oluşur. Hasta konuşma, gülme, hapşırma, öksürme ile ortama enfekte salgılar saçar. Bunlar havada 1 metre kadar

yayılarak yakında ki kişinin ağız, burun, göz dokularında yerleşebilir. Boğmaca, grip, zatürre damlacık saçılması ile bulaş gösteren enfeksiyonlardır.

4.2.3.Ara kaynak ile

Duyarlı bir kişi tarafından alınincaya kadar mikroorganizmaların yaşam döngüsünü sağlayan maddeler ara kaynaktır. Su, kan, serum, plazma , çeşitli tedaviler , yiyecek maddeleri ve dışkı ara kaynak olabilir. Tifo, Hepatit A, Kolera bu enfeksiyonlara örnek verilebilir.

4.2.4.Vektör yolu ile

Mikroorganizmayı canlı bir organizmaya aktaran pire, kene ya da sivrisinek gibi bir ara taşıyıcı (vektör) varsa vektör yolu ile bulaş meydana gelir.

4.3 Salgın Hastalıkların Giriş Yolları

Enfeksiyon etkeninin (salgın sebebi) duyarlı kişiye girme ve yayılma yoludur. Bazı mikroorganizmalar için özel giriş yolları vardır. Bunlar:

Tüberküloz, Soğuk algınlığı ,difteri, grip , boğmaca gibi enfeksiyonların mikropları solunum sistemi yoluyla vücuda girerler.

AIDS, Hepatit B virüsleri kan dolaşımıyla ya da diğer vücut sıvıları ile girerler.

Salmonella (Tifo), kolera sindirim sistemi yoluyla girerler.

Gonore (Bel soğukluğu), Sifiliz(Frengi) etkenleri üreme organları öncelikli olmak üzere mukozalardan girerler.

Kuduz, tetanoz mikropları cilt bütünlüğünün bozulduğu yerlerden vücuda girerler.

4.4 Enfeksiyonlardan Koruyucu Önlemler

Aşılama

Koruyucu İlaçlar

Çevresel koşulların düzeltilmesi

Çalışanların Bilgilendirilmesi

Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında atık yönetimi eğitimleri verilmeli ve hijyen konusunda farkındalıkları arttırılmalıdır.

Çalışanlara Gerekli Malzemenin Sunulması: Hijyenik solüsyonların ilgili yerlere yerleştirilmesi, çalışanların ellerini bolca yıkayabilmesi için ihtiyaçları olan sabun ve suyun onlara sunulması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, bulunması zor hale gelen maskelerin söz konusu kişilere verilmesi ancak bu sırada isim alarak kayıt tutulmasına dikkat edilir. Özellikle kişilerle fiziki

temasa giren çalışanlara lastik eldivenler sunulmalı ve her gün yenilemeleri için yeterli stok sağlanmalıdır. Enfeksiyon şüphesi olan kişilerle doğrudan temas veya kontaminasyon riski bulunan çalışma ortamlarında çalışanların tam kapalı göz koruyucu veya yüz koruyucu/siperlik (EN-166), koruyucu kıyafet (EN-14126), solunum koruyucu (EN-149/FFP2 veya FFP3) ventilsiz maskelerin ve eldivenlerin (EN ISO 374-5 ve virüs piktogramlı) kullanılması sağlanmalıdır.

Hijyen: Sadece su ve sabunla yapılacak basit bir uygulama bu iş için yeterlidir.

Maske kullanımı: Özellikle solunum yoluyla bulaşan enfeksiyon hastalıklarında ve diğer bütün bulaşıcı hastalıklarda uygun maske kullanımı.

Çalışan Kişi Sayısı Konusunda Düzenleme: Salgın çok hızlı yayılmaktadır bundan dolayı zorunlu olarak bir arada bulunan kişi sayısını maksimum 2-3 olacak şekilde düzenlemek

Çalışma Ortamında Çalışanların İzolasyonu: İşlerini evden yapabilecek çalışanlara evden çalışma izni verilmesi salgının yayılım hızını yavaşlatacak bir başka önlem olacaktır.

Çalışma Ortamında Gelen Paketlerin ve Kişilerin Kontrolü: Dışarıdan gelen kargoların ve kişilerin kontrol edilmesi için paketlerin kapı dışında açılması, içeriğin sterilize edilmesi gerekmektedir.

5. Eylem Planı

Tablo 2 Eylem seviyesi

Alarm Düzeyi	Seviye	Uyarı	Renk Seviye	
A1	Seviye 1	Bilinç		Salgınlara karşı bilinçlenme
A2	Seviye 2	İkaz		Salgın riski algılandı
A3	Seviye 3	Ciddi		Salgın hastalık tespit edildi, ciddi risk var
A4	Seviye 4	Şiddetli		Salgın hastalık ve hayvan ve insanlarda rastlandı
A5	Seviye 5	Kritik		Salgın tüm fakülteye yayılma riski var

Tablo 3 Eylem Planı

Kod	Tedbirler	Sorumlu
-----	-----------	---------

Personel		
A1	Temel el hijyeni eğitimleri, afiş bilgilendirmelerinin verilmesi sağlanmalıdır	Çevre-Tıbbi Atık ve Biyogüvenlik Komisyonu
A1	Salgın semptomları üzerine Afişler, eğitimler verilmelidir	Çevre-Tıbbi Atık ve Biyogüvenlik Komisyonu
A2	Personelleri bilgilendirmek üzere afişler hazırlanarak çalışanların ulaşabilecekleri yerlere asılması, el broşürleri (e-posta broşür) hazırlanarak dağıtımını sağlanmalıdır	Çevre-Tıbbi Atık ve Biyogüvenlik Komisyonu
A2	El hijyeni (antiseptik), Maske, eldiven vb ürünlerinin tedariki sağlanmalıdır.	Dekanlık
A2	Hayvan Hastanesinin tüm üniteleri ve Fakülte de WC'lerin, Banyoların, Soyunma Odalarının, temizliğinin sıklaştırılması ve temizlikte kaba deterjanlı silmenin ardından %10luk Çamaşır suyu ile dezenfeksiyonun sağlanması	Fakülte Sekreteri
A2	Son 14 gün içerisinde Seviye 3 ve üzeri ülkelerin birinden gelen personel varsa, medikal maske eldiven takarak en yakın sağlık kuruluşuna (Aile Hekimi, Hastane) yönlendirilmelidir. Şirkete virüsün yaşamsal döngüsü kadar hesaplanan süre içerisinde evinde istirahat etmesine müsaade edilmelidir. (Örnek: Corona virüsü için bu süre 14 gün olarak belirlenmiştir.)	Dekanlık
A2	Eğer öksüren, ateşi olan ve nefes almakta zorlanan bir personel varsa, cerrahi maske taktırılarak en yakın sağlık kuruluşuna gitmelidir	Tüm personel
A3	Ateşi olan (38 C ve üzeri) çalışanları önce maske eldivenli şekilde hastaneye akabinde evlerine yönlendirilmelidir.	Dekanlık
A2	Tüm odalarda ve çalışanlarda, 70 derece üstünde kolonya olmalıdır.	Tüm çalışanlar
A2	El sıkışmak ve tokalaşmak, öpüşmek yasaklanmıştır.	Tüm çalışanlar
A2	Olabildiğince kalabalık ortamlardan uzak durulmalıdır.	Tüm çalışanlar
A3	Çalışanlar birbirleri ile aralarında sosyal mesafeyi korumalı, korumayanları uyarmalıdır. (Örnek: Corona virus için sosyal mesafe 3-4 adım 1-1,5 metre kadar belirlenmiştir.)	Tüm çalışanlar
A2	Ofisler başta olmak üzere kapalı alanlar sık sık havalandırılmalıdır.	Tüm çalışanlar
A4	Acil durum ekibi dışında personel kalmaz, evlerine yönlendirilir	Dekanlık
A5	Bina kapatılır, tüm üniteler dezenfekte edilir, acil durum bitene kadar kapalı kalır	Dekanlık
İş sürekliliği		
A3	Hastane ve kurum ofislerinde çalışan insanlar arasında en az 2 m mesafe olması için prosedürlerin uygulanması sağlanmalıdır.	Dekanlık

A3	Hastane ve Fakülte binasında yalnızca temel personel ile sınırlandırılır. Zorunlu gelmesi gereken personeller belirlenir ve kontrollü bir giriş sağlanır. Binaya giriş yalnızca tek bir kapıdan kontrollü bir şekilde yapılmalıdır.	Dekanlık
A3	Yemek ve mola zamanlarında sosyal mesafenin korunması sağlanmalıdır. Gerekli karar alındığında Yemek hizmeti durdurulur	Dekanlık
A3	Temel hizmetleri verebilmek üzere minimum personel sayısı ve yetkin personeller tespit edilir. Acil bir durumda çalışanların durumunu belirlemek ve değerlendirmek üzere süreç geliştirilir.	Dekanlık
A4	Yönetici ve acil durum ekibi dışında personel kalmaz, işler askıya alınır	Dekanlık
A5	Hizmete geçici ara verilir, hayvan hastanesi ve ana bina tahliye edilir.	Dekanlık
Hayvan Hastanesi		
A1	Hayvan hastanesinde bilgilendirici afişler asılır	Dekanlık Başhekimlik
A1	Rutin hijyen sağlanır, tıbbi atık uygun biçimde imha edilir, gerekli hizmet içi eğitim sağlanır	Dekanlık Başhekimlik
A2	Tüm üniteler dezenfekte edilir, hastaneye giriş ve çıkışlar kontrol altına alınır, fazla hasta alınmaz, var olanlar başka hastanelere yönlendirilir.	Dekanlık Başhekimlik
A2	Tarım ve Orman Bakanlığı ile iletişime geçilerek, görüş alınır	Dekanlık Başhekimlik
A3	Acil vakar dışında hasta alınmaz, tüm üniteler dezenfekte edilir, hastalar karantina bölgesine alınır, çalışanlar ileri seviye korumalı giysi giyer	Dekanlık Başhekimlik
A4	Hastane tahliye edilir, tüm alan karantinaya alınır	Dekanlık Başhekimlik
A5	Tarım ve Orman Bakanlığı il teşkilatı ile ek önlemler alınıp, salgın sönlendirilmesi yapılır.	Dekanlık Başhekimlik